

Зміст

Чого вчить о. Тішнер <i>(передмова Ярослава Грицака)</i>	7
Вступ	27
«Передусім я людина...».	31
Коріння.	37
Корчма у Гронкові	42
Два світи	45
Говірка	50
Замолодий, щоб стріляти.	55
Тарілочка.	60
Мрія про стрибання	66
Рішення	71
Поголена голова	76
У семінарії	80
Каламар на вершині	87
Зубри	91
Сіяч неспокою.	94
Інгарденів пес	97
Чи можна закохатися в ксьондза?	104
Краватка з папугою	109
«А все-таки маю рацію!»	116
Цілющий язик	123
Хто вдався Господу Богу.	128

Стая	133
Вибір Петра	140
Із віями в кишені	144
«Що за хлопець!»	150
«Солідарність»	155
Інтерновані	162
Місце контактів	168
Капелюх на воді	174
Філософія в перекладі	178
Акушер правди	183
Сади Кастель Гандольфо	187
Сцена	195
Конфлікт ласк	202
Старі гріхи, нові насолоди	208
Двері в двері	215
Одне речення	220
Сповідальниця	227
«Саме час скомпрометувати себе»	232
Сім чеснот по-гуральськи	239
Утома	249
«Кропильце»	256
Йов	261
Плакат	274
Джерела	276

Чого вчить о. Тішнер

Ось уже декілька років у співпраці з видавництвом «Грані-Т» намагаюся познайомити українського читача з доробком центральноєвропейських інтелектуалів — або, як їх інколи називають, «центральноєвропейських джентльменів». Це люди, що народилися в першій половині ХХ ст. на землях між Берліном і Москвою (чи, якщо хочете, між Віднем і Харковом), але зреалізувалися і стали всесвітньовідомими на Заході. Щоб краще розуміти, про кого йде мова, назву принаймні декілька імен: окрім класичної пари Людвіга Вітгенштайна і Карла Поппера¹, до цього товариства належать Зигмунт Бауман, Ісайя Берлін, Збігнев Бжезинський, Ернест Геллнер,

¹ Найкращим, на мою думку, впровадженням у центральноєвропейський вимір дискусії між Вітгенштайном і Поппером є книжка: David Edmonds and John Eidinow, *Wittgenstein's Poker. The Story of a ten-minute argument between two great philosophers*. London, 2002. Я рецензував її у своєму есе «Ігри з кочергою» — див.: Ярослав Грицак, *Страсті за націоналізмом. Історичні есеї*. Київ, 2004, с. 247-253; 2-е вид., *Стара історія на новий лад*. Київ, 2011, с. 125-132. Ще до виходу згаданої книжки з'явилося посмертне видання праці Ернеста Геллнера про Вітгенштайна та Броніслава Малиновського, в якій він віртуозно концептуалізує цей центральноєвропейський вимір, значною мірою пишучи про самого себе і про свій власний досвід — див.: Ernest Gellner, *Language and Solitude*.

Александр Гершенкрон, Лешек Колаковський, Мілош Кундера, Чеслав Мілош, Карл Полані... Нині мало хто пам'ятає про їхнє походження, хоча саме центральноєвропейський досвід був важливим елементом їхнього успіху і їхнього сприйняття світу.

До цього часу «Грані-Т» видали збірки есеїв двох із них — Романа Шпорлюка та Лешека Колаковського. Зараз Ви тримаєте в руках книжку про ще одного «центральноєвропейського джентльмена», о. Юзефа Тішнера.

У передмові до збірки Романа Шпорлюка я пробував дати означення цій породі². Тут наголошу лише на деяких головних рисах. Роки їхнього дитинства чи молодості (1) припали на Другу світову війну, і війна справила великий вплив на їх становлення. Відтак (2) стара класична освіта, яка давала інше відчуття світу, — а водночас (3) почуття гумо-

Wittgenstein, Malinowski and the Habsburg Dilemma. Cambridge, UK, New York, NY, Melbourne, Australia. 1998.

²Це означення я запозичив із некролога Тоні Джадта на Лешека Колаковського: <http://www.nybooks.com/articles/archives/2009/sep/24/leszek-kolakowski-19272009/?pagination=false>. Наприкінці свого життя Тоні Джадт працював над інтелектуальною історією ХХ ст., де особлива роль мала бути відведена власне цим інтелектуалам. Його передчасна смерть не дала йому можливості завершити цей проект. Уявлення про його загальні контури й окремі тези можна скласти на підставі книжки-інтерв'ю Тоні Джадта з Тимоті Снайдером: *Tony Judt and Timothy Snyder, Thinking the Twentieth Century*. London, 2012.